

35. <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5>

36. http://www.classes.ru/grammar/114.Rosental/21-h/html/unnamed_60.html

ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛОВОТВОРЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ -PHOBIA, -PHOBIC, -PHOBE В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Гармаш О.Л.

Запорізький національний університет

Сучасний вокабуляр англійської мови постійно зазнає змін, що репрезентуються, перш за все, постійними оновленням неологічної ланки. Дослідженню процесів розвитку англійської мови як лінгво-філософської універсалії приділяли увагу як вітчизняні так і зарубіжні дослідники. Серед них М.В. Базилев, Р. Барнхарт, Дж. Ейто, С.М. Єнікєєва, Ю.О. Жлуктенко, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, О.С. Кубрякова, А.Е. Левицький, С.Морт, Н.Г. Олексенко, М.М. Полюжин, Є.В. Пономаренко, О.О. Семенець, Р. Фішер та інші.

Слід зазначити, що неологічний арсенал словникового фонду англійської мови складається не лише з «готових» одиниць комунікації, вона також оперує словотворчими морфемами. При цьому функціональну роль афіксальних морфем у процесі творення нових слів практично не можна перебільшити, оскільки саме вони дають життя цілому ряду похідних лексичних одиниць, що відбивають реалії розвитку всіх суспільних сфер, чим і визначається **актуальність** лінгвокогнітивних розвідок у цьому плані. Отже, у ролі **об'єкта** дослідження постають афіксальні морфемі *-phobia*, *-phobic*, *-phobe*, в той час як у ролі предмета – особливості їх репрезентації та процеси формування інноваційних лексем за допомогою цих словотворчих афіксів.

Саме тому, маємо на **меті** висвітлити особливості функціонування таких афіксальних моделей з константним елементом як: N + *-phobia*, N + *-phobic*, N + *-phobe* та їх ускладнених варіантів в процесі деривації англословних лексичних інновацій. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**: - окреслити антропоцентричні передумови дослідження англословних афіксальних морфем *-phobia*, *-phobic*, *-phobe*; - проаналізувати виникнення нових лексичних одиниць за допомогою додавання зазначених афіксальних морфем; - розкрити особливості творення і реалізації інноваційних та багатокомпонентних моделей; - унаочнити явище поліномінації певних фобій, одночасне функціонування сталих номінацій та їх нових семантичних варіантів.

По-перше зазначимо, що осягнення світу, спілкування та власне сприйняття дійсності має розглядатись лише з урахуванням емоційного спектру людини, оскільки все наше буття складається передусім з емоцій. Отже, цілком природною виявляється зацікавленість дослідників вивченням тих номінативних ділянок словникового складу сучасної англійської мови, що експлікують знання про негативні емоції людини, зокрема страху. Найбільш сильні та стійкі тривоги та неспокої зазвичай іменують фобіями.

Англомовні суфікси *-phobia*, *-phobic*, *-phobe* мають грецьке походження та використовуються в наш час передусім в галузі психіатрії з метою номінації явищ психічних розладів різної етимології. Загалом за участю суфіксів *-phobia*, *-phobic*, *-phobe* в англійській мові утворюються слова, які описують неприязнь або ненависть до певного явища, об'єкту або предмету. Антонімічним словотвірним формантом виступає афікс *-phil-*. Тим самим у деяких випадках слова, що закінчуються суфіксом *-phobia* можуть бути антонімами лексичним одиницям із суфіксом *-phil*, наприклад, *Germanophobe* / *Germanophile*. Проте, психіатри вважають за потрібне у процесі спілкування з пацієнтами вдаватися до евфемізації, використовуючи більш пом'якшені у семантичному плані одиниці спілкування, наприклад: розлади особистості, тривожні розлади, сором'язливість, ненависть, тощо.

Словотвірний елемент *-phobia* та його граматичний варіант (*-phob*) наділені чітким денотативним значенням, що має вплив на семантику похідних мовних одиниць, утворених за його участю. Слова з цим елементом поєднують у собі значення основи та елемента, наприклад: ***germ + -phobe = germaphobe*** (*A person who is obsessed with cleanliness, particularly the avoidance and elimination of germs and bacteria*). Прикладом вживання цієї інновації в англійській мові може послугувати наведений фрагмент з відомого всім періодичного видання мови-оригіналу *The New York Times*:

*Favorite symbols of the movement (and of its detractors) are the obsessive-compulsive television detective Monk; the famously germ-averse game show host Howie Mandel, who has a sign on his Web site showing a slash through a handshake; and the mysophobe (the proper term for what most people call a **germaphobe**) Howard Hughes.* (*The New York Times*, November 5, 2006)

Представники сучасного когнітивного підходу М.С.Зінгер, Р.С.Лазарус, Р.У.Ліпер, М.Симон, одностайні в тому, що в основі виникнення страху в образі реальної загрози полягають перш за все когнітивні процеси людини. Досить влучною вважаємо тезу про те, (*тут і далі переклад наш Гармаш О.Л.*) що оцінка емоційної ситуації відбувається завдяки інтелектуальним здібностям, в тому випадку, якщо індивід оцінює ситуацію як небезпечну і загрозову – у нього виникає емоція страху [3, с.13].

Проте слід зауважити, що в теоретичних дослідженнях на основі когнітивного підходу до наукового аналізу феномену страху присутнє певне обмеження. Страх у значенні «фобія» розглядається з позицій усвідомленості індивідом, що його відчуває. Ми цілком згодні з такими представниками

психоаналітичного підходу до вивчення феномену страху як М.С.Неймарк, Д.Рапапорт, С.Р.Роджерс, З.Фрейд, Є.Г.Шехтел, П.М.Якобсон у тім, що причини, та механізми феномену страху криються в важкому, подекуди навіть травмуючому минулому індивідуумів. Найчастіше вони впливають з негараздів, пережитих в дитячому віці.

Поза сумнівом є те, що проблема страху – центральний пункт антропосфери, в якій, як у призмі сходяться найважливіші спектри психічного життя, як в нормі, так і в патології. Страх будь-якої етимології свідчить про існування внутрішньо особистісного конфлікту. Саме тому у руслі прагнення до поглибленого вивчення природи людини у всій багатоманітності форм її проявів увага дослідників спрямована на вивчення феномена конфлікту, феномена що “супроводжує людину впродовж усього життя й знаходить відображення в обох іпостасях буття, концентруючись у світі внутрішньому й експонуючись у світі зовнішньому” [2, с. 5]

В тім, якщо фобія нагадує про об'єкт небезпеки, від якого потрібно або захищатися, або нападати на нього, або рятуватися втечею, тобто активізує наш потенціал і змушує приймати правильне рішення, то звичайний страх не виконує жодної так би мовити позитивної функції. То страх, навпаки повністю чи частково, але вводить в заціпеніння тіло людини, і тим самим представляє неабияку загрозу для життя людини. Вражена страхом людина в більшості випадків залишається бездієвою навіть у таких ситуаціях, де вихід є очевидним. Саме тому однією з найважливіших завдань людини постає контролювання адекватності власних ментальних процесів.

В наш час людство потерпає від маси різних фобій, і їх число постійно зростає. Про це може свідчити ціла низка номінацій, що позначають ці загострені психічні стани. Список налічує не лише десятки а сотні одиниць. Серед них такі як: *Ablutophobia – fear of bathing, washing, or cleaning; Acrophobia – fear of heights; Agoraphobia – fear of places or events where escape is impossible or when help is unavailable; Agraphobia – fear of sexual abuse; Aichmophobia – fear of sharp or pointed objects; Algophobia – fear of pain; Agyrophobia – fear of crossing roads; Androphobia – fear of men; Anthropophobia – fear of people or being in a company; Anthophobia – fear of flowers; Aquaphobia – fear of water; Astraphobia, Astrapophobia – fear of thunder, lightning and storms; Chorophobia - fear of dancing; Cibophobia (Sitophobia) – aversion to food, synonymous to Anorexia nervosa; Claustrophobia – fear of confined spaces; Coulrophobia – fear of clowns; Decidophobia – fear of making decisions; Dysmorphophobia – a phobic obsession with a real or imaginary body defect; Emetophobia – fear of vomiting; Erotophobia – fear of sexual love or sexual questions; Erythrophobia – pathological blushing; Gelotophobia - fear of being laughed at; Gephyrophobia – fear of bridges; Gerascophobia – fear of growing old or ageing; Gerontophobia – fear of growing old, or a hatred or fear of the elderly; Glossophobia – fear of speaking in public or of trying to speak; Gymnophobia – fear of nudity; Gynophobia – fear of women; Haptophobia – fear of being touched; Heliophobia – fear of sunlight; Hoplophobia – fear of weapons, specifically firearms;*

Ligyrophobia – fear of loud noises; Lipophobia – fear/avoidance of fats in food; Megalophobia – fear of large/oversized objects; Mysophobia – fear of germs, contamination or dirt; Necrophobia – fear of death, the dead; Panphobia – fear of everything or constantly afraid without knowing what is causing it; Phasmophobia – fear of ghosts, spectres or phantasms; Phagophobia – fear of swallowing; Phobophobia – fear of having a phobia; Phonophobia – fear of loud sounds; Pyrophobia – fear of fire; Radiophobia – fear of radioactivity or X-rays; Sociophobia – fear of people or social situations; Scopophobia – fear of being looked at or stared at; Somniphobia – fear of sleep; Spectrophobia – fear of mirrors and one's own reflections; Taphophobia – fear of the grave, or fear of being placed in a grave while still alive; Tokophobia – fear of childbirth; Tomophobia – fear or anxiety of surgeries/surgical operations; Xenophobia – fear of strangers, foreigners, or aliens; Workplace phobia – fear of the work place та багато інших.

Крім цього списку можна перелічити ще й цілу низку англійських одиниць, що номінують явища страху деяких тварин - Zoophobia (Animal phobia) - fear of certain animals, a category of specific phobias. Серед них такі як: Ailurophobia – fear/dislike of cats; Apiphobia – fear/dislike of bees (also known as Melissophobia); Arachnophobia – fear/dislike of spiders; Chiroptophobia – fear/dislike of bats; Cynophobia – fear/dislike of dogs; Entomophobia – fear/dislike of insects; Equinophobia – fear/dislike of horses (also known as Hippophobia); Herpetophobia – fear/dislike of reptiles; Ichthyophobia – fear/dislike of fish; Musophobia – fear/dislike of mice and/or rats; Ophidiophobia – fear/dislike of snakes; Ornithophobia – fear/dislike of birds; Scoleciphobia – fear of worms. – a generic term for animal phobias.

Також суфікс *-phobia* використовується в афіксальному словотворі з метою утворення лексичних одиниць – термінів, що позначають специфічні анти-етнічні та анти-демографічні реалії: Europhobia, Francophobia, Hispanophobia, Indophobia, Christianophobia, Islamophobia та ін.

В сучасній англійській мові зустрічаються також і жартівливі номінації вигаданих страхів оказіонального типу: Aibophobia – a joke term for the fear of palindromes, which is a palindrome itself; Anachrophobia – fear of temporal displacement, from a Doctor Who novel by Jonathan Morris; Anatidaephobia – fear of being watched by a duck. Comes from Gary Larson's The Far Side; Anoraknophobia – a portmanteau of "anorak" and "arachnophobia" used in the Wallace and Gromit comic book Anoraknophobia; Arachibutyrophobia – fear of peanut butter sticking to the roof of the mouth (from a Peter O'Donnell's novel Dead Man's Handle).

Досить цікавою, на наш погляд, є оказіональна інновація Hippopotomonstrosesquipedaliophobia – fear of long words. Це слово виникло за участю ініціальної частини Hippopoto-, яка позначає "великий", складової -monstr- "жахливий" від латинського слова "monstrous", іменниковоз'єднувальної голосної -o-; складової частини -sesquipedali-, що походить від одиниці "sesquipedalian" яка позначає "довге слово", наступної з'єднувальної голосної -o- та суфікса *-phobia*. Не меншу зацікавленість представляють інновації:

Luposlipaphobia - fear of being pursued by timber wolves around a kitchen table while wearing socks on a newly waxed floor, also from Gary Larson's The Far Side; *Nihilophobia* - fear of nothingness, as described by the Doctor in the Star Trek: Voyager episode Night.

Англомовна лексична одиниця *Venustraphobia* – fear of beautiful women word набула свого поширення та перейшла до складу неологізмів завдяки виданню групою Casbah Club нового альбому у 2006 році з назвою *Venustraphobia*. Ця лексична одиниця була утворена шляхом телескопізації словосполучення "*Venus trap*" з подальшим приєднанням суфіксу "- phobia".

Зустрічаються також і фобії, які мають відразу декілька варіантів номінації. Це пояснюється: перш за все варіюванням першої частини моделі утворення афіксального деривата. Так, різні за походженням, але зв'язані синонімічними відношеннями ініціальні частини, взяли участь у процесі афікальної деривації таких мовних одиниць як: *Bacillophobia* (*Bacteriophobia*, *Microbiophobia*) – fear of *microbes* and *bacteria*. При чому один з варіантів номінації - *Microbiophobia* утворений за більш складною моделлю Aff + Aff + **Aff**. В моделі виділеним шрифтом позначений константний елемент – *phobia*. Не є виключенням і мовні одиниці *Genophobia*, (*Coitophobia*) – fear of sexual intercourse; *Neophobia* (*Cainophobia*, *Cainotophobia*, *Cenophobia*, *Centophobia*, *Kainolophobia*, *Kainophobia*) – fear of newness, novelty; *Nyctophobia* (*Achluophobia*, *Lygophobia*, *Scotophobia*) – fear of darkness; *Osmophobia* (*Olfactophobia*) – fear of smells; *Trypanophobia* (*Belonephobia*, *Enetophobia*) – fear of needles or injections та ін. Проте зустрічаються і випадки варіювання графофонетичної оболонки ініціальної частини. Особливо тоді, коли вона являє собою також одиницю морфемного рівня (словотворчий афікс) і словотвір відбувається за моделлю афіксального рівня Aff 1 + **Aff** = Aff а + **Aff**, в якому також виділеним шрифтом позначений константний елемент – *phobia* а Aff 1 та Aff а позначають варіанти ініціального афіксального елемента *Avio-* (*Avia*) як у випадку з *Aviophobia* (*Aviaphobia*) – fear of flying. Це ж стосується й номінативних одиниць *Dental phobia* (*Dentophobia*, *Odontophobia*) – fear of *dentists* and *dental procedures* та *Medication phobia* (*Pharmacophobia*) - fear of medications; *Telephone phobia*, *phone phobia*, *phone-ophobia* – fear or reluctance of making or taking *phone calls* при чому афіксальні варіанти функціонують наряду із варіантами, утвореним завдяки словоскладанню – (*Dental phobia*, *Medication phobia*, *Telephone phobia*, *phone phobia*). Прикладами функціонування зазначеної вище моделі можуть також послугувати одиниці *Ergasiophobia* (*Ergophobia*) – fear of work or functioning, or a fear of operating; *Hemophobia*, *Haemophobia* – fear of *blood*;

Ускладненою моделлю словоскладання можна вважати і випадок творення англомовної інновації *Blood-injection-injury type phobia* – a subtype of specific *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) phobias* в основу якої покладена мовна одиниця синтаксичного типу *Blood-injection-injury* яка з огляду на свій значних обсяг та лексичну приналежність конститuentного складу потребувала й подальшого приєднання однорідних членів, що призвело до

необхідності включення лексичного варіанту мовної одиниці *phobia*. При цьому його лексичність підкреслює попереднє слово *type*, утворюючи тим самим ціле словосполучення.

В сою чергу термін *Nomophobia* – *fear of being out of mobile phone contact* утворився шляхом еліптизації словосполучення "*no mobile phobia*"

Millions apparently suffer from "no mobile phobia" which has been given the name nomophobia. ...Experts say nomophobia could affect up to 53 per cent of mobile phone users, with 48 per cent of women and 58 per cent of men questioned admitting to experiencing feelings of anxiety when they run out of battery or credit, lose their phone or have no network coverage. (London evening standard, April 19, 2010)

Варіативністю своєї графо-фонетичної структури визначається англomовна лексична інновація ***Iraqnophobia*** (***Iraqnaphobia, Iraqniphobia***) (*An unusually strong fear of Iraq, especially its ability to manufacture and use biological, chemical, and nuclear weapons.*

*Now that September is here, President Bush can launch his "initial public offering" of stock in his newest product, **Iraqnophobia**. (The Tennessean, September 14, 2002)*

Конотація даних слів безпосередньо залежить від денотації афіксального елемента *-phobia*, (*-phob*) оскільки "неконтрольованих страх" чи "той хто відчуває неконтрольованих страх" викликає негативні асоціації незалежно від значення самої основи. Так, наприклад, ім'я *Barack Obama* не викликає негативних емоцій, тоді як з елементом *-phobia* його конотація абсолютно змінюється: (*Negative feelings about U.S. presidential candidate Barack Obama, particularly those based on racism or unfounded rumors*)

*The 12-word message created hubbub in both the mainstream media and the blogosphere, sparking a discourse on racism that ran the gamut from rough to ridiculous. Online commentary included admonitions to "lighten up, people," as well as accusations that "**Baracknophobia**" is alive and well in the Republican Party. (The Washington Times, June 19, 2008)*

Проте, останнім часом елемент *-phobia* все частіше виявляє здібності приєднуватись не до лексичних одиниць, а до інших афіксальних елементів. За допомогою такої моделі афіксоскладання з константним елементом *-phobia* була утворена мовна інновація лексичного типу ***cosmophobia*** (*The strong and irrational fear that in the near future the earth will be destroyed by some cosmic event*)

*...This latest bit of **cosmophobia** is based on the Maya or Mesoamerican Long Count calendar, which, set up to run for 5,125 years, appears to terminate on or about Dec. 21, 2012, thus wrecking the key holiday shopping season. (Daily Breeze, October 22, 2009)*

Прикладом семантичної інновації може послугувати англomовна одиниця спілкування як: ***globophobe*** (*A person who fears or is against globalization*), проте обидва варіанти (*a person who fears or is against globalization; a fear of balloons*) функціонують наразі в англійській мові про що свідчать приклади:

"I have severe **globophobia** - a fear of balloons. It makes shopping difficult when stores are giving away balloons to children, and it is practically impossible for me to go to a party without first checking if balloons will be part of the decoration." (The BBC News Thursday, 30 March 2006)

"Saturday is trash time in Davos. On the third day of the World Economic Forum, **globophobes** and anticapitalists of every stripe make their voices heard — well, actually, their fists and brickbats." (Time, February 12, 2001)

The Utah Shooting Sports Council is trying to get hoplophobia into the local vernacular as well as the often bitter gun rights debate. (Deseret News (Salt Lake City, Utah), December 29, 2003)

Більш складним утворенням є англомова інновація *gynobibliophobia* (A dislike of women writers)

If Norman Mailer didn't exist, we might have had to invent the man who could utter, in "Advertisements for Myself," history's most heartfelt, expansive confession of **gynobibliophobia**. (Harper's Magazine, June 1998)

Досить складним утворенням є неологізм *paraskevidekatriaphobia* (Fear of Friday the 13th). Слід зазначити, що ця інновація має також інший варіант графічної репрезентації *paraskevidekatria phobia*. В основу цієї англомовної одиниці полягла назва дня тижня, оскільки грецькою мовою п'ятниця звучить як *paraskeva*. Від даної інновації за допомогою конверсії були утворені слова *paraskevidekatriaphobic* (adj., n.) та *paraskevidekatriaphobe* (n.)

If your *paraskevidekatriaphobia* is tied to your fear of gigantic blues-shouting gals who used to model for "adult" magazines, you'll want to avoid this show. But if you aren't afraid to leave the house on Friday the 13th and if you enjoy love-you-'til-the-break-of-dawn barrelhouse blues, Kane's show and her new disc, *Whole Lotta Love*, are for you. (Columbus Dispatch, June 12, 2003)

Крім того останнім часом в англійській мові функціонують і такі інновації як: *Tetraphobia* – fear of the number 4; *Triskaidekaphobia* (*Terdekaphobia*) – fear of the number 13 що також віддзеркалюють негативне ставлення деяких людей до певних чисел та числових комбінацій.

Отже, як видно з наведених вище прикладів, елементи *-phobia* (*-phob*) наразі репрезентують такі семантичні варіанти: *a person who is obsessed with...*; *an unusually strong fear of...*; *negative feelings about...*; *the strong and irrational fear of...*; *a person who is against...*; *a dislike of...*. І все ж таки наряду із новими семантичними варіантами чільне місце продовжує займати значення *strong fear*. Розглядаючи в наведених прикладах феномен страху ми зустрічаємось з багатограним визначенням його як складного емоційно-психічного стану.

Отже, морфемний склад англійської мови продовжує виступати одним з об'єктів наукових розвідок, інтерес до яких не згасає протягом століть, а "науковий аналіз усіх ланок існуючої дійсності, принципів їх функціонування й реалізації вимагає, перш за все, встановлення певних закономірностей та подальше виведення законів їх організації й реорганізації" [1, с. 8]. З когнітивної точки зору словотворчі морфеми, як і лексичні одиниці, виконують експлікуючу,

зберігачу й транслуючу функції. Процеси екстралінгвального порядку, що представлені всіма сферами розвитку і функціонування сьогоденного суспільства, справляють безпосередній й константний вплив на процеси інтралінгвальної реорганізації всіх рівнів мовної системи, в тому числі й морфемного рівня. При чому реорганізація відбувається не тільки і не стільки в кількісному, як в якісному плані: зміна рівневої приналежності, графо-фонетичної експлікації, семантики, ускладнення процесів їх словотвірного моделювання, тощо.

Перспективність подальших розвідок у цьому напрямку визначається пріоритетною спрямованістю лінгвокогнітивних досліджень на моделювання концептуальних структур знання та моделей їх вербалізації в сучасній англійській мові.

Література

1. Гармаш О.Л. Англomовна епідигматика та розвиток вокабуляру: [монографія] / Гармаш О.Л. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 128 с.
2. Ермолаева Е.Н. Концепт и его объективация в лексико-семантическом пространстве современного английского языка: дис. канд. филол. наук: 10.02.04 / Ермолаева Елена Николаевна. – Иркутск, 2005. – 212с.
3. Чирва А.В. Особливості толерантності до страху у військовослужбовців у процесі початкової парашутної підготовки // Автореферат дис. на здоб. наук. ступ. кандидат. психолог. наук: Харківський військ. університет. – Харків, 2003. – 20с.

Summary

This paper provides you information about the models of affixational word-building with the constant elements: -phobia, -phobic, -phobe. Under consideration is one of the significant problems in linguistics – creation of neologisms and their new word-building models, semantic and grapho-phonetical variants of explication of the constituents.